
ԼԵՈՆԱՐԴՈ ԱԼԻՇԱՆԻ ԱՐՁԱԿԸ*

ԼԻԼԻԹ ՍԱՖՐԱՍՏՅԱՆ

Բանալի բառեր՝ Սփյուռք, գրականություն, Իրան, Ցեղասպանություն, մեծ մայր, հիշողություն, Ամերիկա, Դրախտի և Դժոխքի այգիներ, գորգ, վտարանդիություն հայրենաբաղձություն, ազգ:

Մեծ հայագետ Ղևոնդ Ալիշանի պատվին դրված հայորդու անունը պատկանում է Հայոց եղեռնը վերապրած հայերի երրորդ սերնդի տաղանդավոր զավակ, իրանահայ գրող, թարգմանիչ, գրականագետ, ՅուԹայի համալսարանի Մերձավոր և Միջին Արևելքի ուսումնասիրությունների կենտրոնի պրոֆեսոր Լեոնարդո Փոլ Ալիշանին (1951–2005), ով ծնվել և մեծացել էր Թեհրանում: Ընկերները նրան կոչում էին Նարդո: Իր ապրած կարճ ու հախուռն տարիների ընթացքում նա թողեց գիտական, գրական հարուստ ժառանգություն:

Եղեռնից մազապուրծ եղած և Թեհրանում վերահաստատված սիրելի տատիկի ահասարսուռ պատմություններն Ալիշանի մանկական հուշերում վառ ու արթմնի են պահում հայկական ինքնությունը: Ճակատագրի տարբեր հանգրվաններում՝ Ջուլֆայի տատիկի պարտեզներում պահմտոցի խաղացող մանկիկից մինչև Լոնդոն և վերջնակետը՝ Ամերիկայում դեզերող Ալիշանը կրողն էր հայկական, իրանական, ամերիկյան մշակույթների: Գրողն իր ստեղծագործությունները բնորոշում է «հայկա-պարսկա-ամերիկյան բանաստեղծություններ և հեքիաթներ»:

Ինչպես նշում է ցեղասպանագետ Ռուբինա Փիրումյանը՝ «Նա գրում ու ստեղծագործում էր անզլերեն և պարսկերեն, հիմնականում անզլերեն, սակայն երազում, սիրում և թախծում էր հայերեն: Ալիշանը մշտապես ինքնության բնորոշման խնդիր ուներ: Տեղին է նշել նրա «Փախստական» բանաստեղծության տողերը. «Ես կարիք ունեմ կառուցվածքի: Ձևի կարիք ունեմ, երբ պոետը խենթ հայ

¹ Լ. Ալիշան. Ազատ անկում. Պատմվածքների ընտրանի, թարգ. Գ. Արզումանյան, Կալիֆոռնիա, 2011, էջ 167:

քահանա է, երբ պոետը հարբած իրանական հոգևորական է”²: Ահա թե ինչ է մտորում հայտնի իրանագետ Մ. Հիլմանը՝ խոսելով Ալիշանի 1991 թ. գրված “Կոտրված ապակու վրա պարելով ոտաբոբիկ” բանաստեղծությունների ժողովածուի մասին. “Իմ ամերիկյան-փերսիանիստական տպավորությունն այն է, որ “Պարելով ոտաբոբիկ ...”-ի հեղինակն ավելի քան հայ է, և հետևաբար՝ նրա հայկական ժառանգությունը “կոտրված ապակին է ...”³:

1973 թ. Ալիշանը հաստատվում է ԱՄՆ-ում⁴: Մի առիթով Արշիլ Գորկին ասել է. “Լինել հայ Ամերիկայում զարմանալի ճակատագիր է”⁵: Իր “Շարժախոս” պատմվածքում Լ. Ալիշանը կերտում է Ամերիկայի գունեղ իրականության դիմանկարը, որտեղ մտավորական օտարականն անկարող է ընտելանալ “շարժախոս” կոչվող անհասկանալի հիվանդությանը: “Ահա նա աճապարող անցորդների բազմության մեջ փորձում է մնալ կայուն: Բոլորը շտապում էին, և եթե մարդիկ հակառակ ուղղություններով չքայլեին, հավանաբար, մտածեր դրախտի տոմս էր վաճառվում ...”⁶, – գրում է նա:

Գրականագետ, տեսաբան Է. Սաիդի դիտարկմամբ՝ “Վտարանդիությունը մտավորականի համար, անհանգստություն է, շարժում, տեղավորված չլինելու մշտական գոյություն”⁷:

ԱՄՆ-ում Ալիշանի գիտամանկավարժական և ստեղծագործական հարուստ կյանքը մշտապես միաձուլված էր: Նա բազմիցս մասնակցում է Իրանի վտարանդի գրողների հավաքներին՝ կիսելով իր դառը կենսափորձը գրչակիցների

² R. Peromian. The Restless World of Leonardo Alishan (March 1951– January 2005): A Burnt Offering on the Altar of the Armenian Genocide.– “Genocide Studies and Prevention: An International Journal”, Issue 3, Article 6, Vol. 1, 2006, p. 288.

³ M. Hillmann. Review Article on Leonardo Alishan’s “Dancing Barefoot on Broken Glass. – “Iranian Studies”, vol. 30, № 1/2, 1997, p. 161.

⁴ Լ. Ալիշանը իրանահայերի այն սերնդի ներկայացուցիչ էր, ով ԱՄՆ էր մեկնել մինչ իսլամական հեղափոխությունը: Ըստ հայագետ Ս. Բակայյանի, լճայ ներգաղթյալների նոր հոսք սկսվեց դեպի Ամերիկա 1970 թ. հետո, երբ նորից ազատականացվեց 1965 թ. լքվոտայի օրենքը, որը միջինարևելյան երկրներում քաղաքական ցնցումների (1975 թ. Լիբանանի Քաղաքացիական պատերազմ, 1979 թ. իրանական Իսլամական հեղափոխություն) պատճառով տուներ լքած հայերին հնարավորություն ընձեռեց հաստատվելու ԱՄՆ-ում (տե՛ս A. Bakalian. Armenian-Americans: From Being to Feeling Armenian, New Brunswick, London, 1994, p. 11):

⁵ M. Bedrosian. The Magical Pine Ring. Culture and the Imagination in Armenian American Literature. Detroit, 1991, p. 31.

⁶ Լ. Ալիշան. նշվ. աշխ., էջ 163:

⁷ E. Said. Intellectual Exile: Expatriates and Marginals – Representations of the Intellectual, The 1993 Reith Lectures. New York, 1994, p. 53.

հետ: “Մալումեի սպիները” աշխատության մեջ Ալիշանը գրում է. “Վտարանդիությունը անցյալի շնորհալի վիրաբույժն է: Այն հաստատակամորեն և շարունակաբար ջանում է բարելավել անցյալի ներկայությունը: Մինչև քառորդ դար անց՝ անցյալը կդառնա հեռավորություն և այնքան գայթակղիչ, որքան Դրախտի այգին է”⁸:

Ամերիկյան նոր տուն էր գրողի համար: Թեհրանի իր հայրական օջախից անչափ հեռու, այդ տունը կերտել էր իր ինքնատիպ մշակութային միջավայրը՝ անցյալի հուշերի, ամերիկյան երազանքի և վերջինիս կորստի մեկնությամբ: Պատմաբան Թ. Ադորնոն իր “*Minima Moralia*” (“Արձագանքներ վնասված կյանքից”) աշխատության մեջ (1951 թ.) գրում է. ”Տունը դա անցյալ է ... և բարոյականության մի մասն է, չլինել տանը մեկ ուրիշի տան մեջ ... Այն մարդու համար, որն այլևս չունի հայրենիք, գրելը դառնում է այն տարածքը, որտեղ նա կարող է գոյատևել”⁹: Ամերիկյան սփյուռքում ապրելու և ստեղծագործելու փորձառությունն Ալիշանն անփոփոխ է “Ինչու գրել” պատմվածքում:

Կյանքի վերջին տարիներին Ալիշանի ներանձնական ապրումները և միայնությունը միաձուլվում են դեպի վերջ տանող զգացողություններին: Նրա ընտանեկան կյանքը փշրված էր, տասնինը տարի հետո ավերվել էր նրա “բույնը”. “Մի բարձ իմ անկողնուն տասնինը տարի հետո, միայն մի բարձ իմ անկողնուն լցված տասնինը հազար փետուրներով, տասնինը հազար թռչունների թևերից թափված քո վարսերին”¹⁰:

Անասելի մահագուշակ կանխատեսում կար Ալիշանի գործերում: Իր պատմվածքներից մեկում՝ “Չատիկը և պարսկական գորգը”, հետմահու երկխոսություն է ծավալվում հեղինակի ու տատիկի միջև, որը սկսվում է հետևյալ հուզիչ նախաբանով. “Տատիկն ուներ չորս թռռնիկ և չէր կարող ինքն իրեն բաժանել չորսի միջև: Եվ նա ընտրեց ինձ: Հետո, երբ տունը բռնկվեց, ամեն ինչ չէ, որ մոխրացավ այնտեղ: Ես այրվեցի, երբ դեռ ինը տարեկան էի”¹¹:

2009 թ. հունվարի 9-ին իր տանը բռնկված հրդեհից ընդհատվում է Լ. Ալիշանի կյանքը: Իր հայկու, սենյու, թանկա ճապոնական հանգերով գրված “Շողակաթիլի միջից” (2000 թ.) բանաստեղծության տողերը ճակատագրական վերջա-

⁸ R. Perroomian. The Restless World of Leonardo Alishan (March 1951– January 2005), p. 291.

⁹ E. Said., Intellectual Exile: Expatriates and Marginals. – “Grand Street”, № 47, 1993, pp. 119–120.

¹⁰ R. Perroomian. The Restless World of Leonardo Alishan (March 1951– January 2005), p. 289.

¹¹ L. Alishan. The Lady Bug and The Persian Rug. – “Ararat”, vol. 35, № 4, 1994, pp. 30–31.

կետ էին գրողի համար. “Միշտ հարբած, և քնած կողքիս, իմ պահապան հրեշտակ”¹²: Միյուռքահայ թարգմանիչ, գրող Գուրգեն Արզումանյանի դիտարկմամբ՝ գրողի վախճանը կանխատեսված էր նաև “Քչերը” անտիպ բանաստեղծության մեջ. “Ասում են, որ հարբեցողները պատասխանատու են ննջարանի շատ հրդեհների: Ոմանք կարծում են, որ պատճառն այն է, որ նրանք ուշաթափվում են անկողնու մեջ ծխելիս ... սակայն նրանք վառվում են իրենց երազների մեջ”¹³:

Ալիշանը թողել է արդի իրանական պոեզիայի ուսումնասիրությունների հարուստ գիտական ժառանգություն¹⁴: Հետմահու լույս են տեսնում նրա ստեղծագործությունների ամբողջական հավաքածուները՝ “Մեռած մարդու ստվերը”, “Ազատ անկում” խորագրերով:

Արդի հայ-ամերիկյան գրականության մեջ Ալիշանի արձակն առանձնակի տեղ է գրավում: Այն ամփոփ ներկայանում է “Ազատ անկում” խորագրի ներքո, որի հայերեն թարգմանությունը լույս է տեսնում 2011 թ. Գ. Արզումանյանի կողմից: Իր պատմվածքներում Ալիշանը հոգևոր ու ֆիզիկական ճամփորդություն է կատարում, մանկությունից մինչև հասունություն՝ գծելով սփյուռքում ապրելու իր կենսափորձի աշխարհագրական սահմանները՝ Թեհրանի հայրական և Նոր Ջուղայի պապենական տնից մինչև Ամերիկա՝ Սալթ Լեյք Սիթի:

Նրա ստեղծագործական աշխարհում խաչաձևվում են հայկական, իրանական ու ամերիկյան մշակույթները, որոնք կյանքի են կոչում լեզենդների և առասպելների, երևակայականի ու իրականի հանդերձանք ստացած հերոսների: Դեռ պատանի էր, երբ երկատվեց գրողի “փխրուն իրականությունը” մեծ մոր՝ Գայանեի (Նանիի) ցեղասպանության սհասարսուռ պատմությունների և Ջորջիո դե Կիրիկոյի “Աշնանային հետմիջօրեի առեղծվածը” կտավի մետաֆիզիկական տարածությունների միջև: Ալիշանը շատ վաղ հասակում ապրեց իր երկրորդ ծնունդը:

Կարևորելով արտիստի վերածնունդը՝ Ուիլյամ Սարոյանը գրում է. “Յուրաքանչյուրն է ծնվում. տարբերությունը արտիստի և այլոց միջև այն է, որ արտիստը ծնվում է երկակի ... Երկրորդ ծնունդը երբեմն տեղի է ունենում մինչ արտիստի մահը, հաճախ մինչ իր քսան տարեկանը, երբեմն էլ՝ ավելի

¹² M. Hillmann. Նշվ. հոդվ., էջ 161:

¹³ Լ. Ալիշան. նշվ. աշխ., էջ VII:

¹⁴ L. Alishan. Ahmad Shamlu: The Rebel Poet in Search of an Audience.— “Iranian Studies”, № 18, 1985, pp. 375–422; Նույնի՝ “Crucifixion Without “The Cross”, the Impact of Genocide on Armenian literature. — “AR”, 38:1, 1985, pp. 27–50; Նույնի՝ “Forough Farrokhzad and The Forsaken Earth. — “Forough Farrokhzad: A Quarter Century Later”, Texas, 1988, pp. 123–24.

վաղ: Երեսուն տարեկանում արտիստի արվեստը և ինքնությունը անբաժանելի են ... արվեստը շարունակաբար մաքրագործում է ինքնությունը, իսկ ինքնությունը, որպես կանոն, դարձնում է արվեստը ավելի մարդկային¹⁵:

Լ. Ալիշանի “Ազատ անկում” ժողովածուի մեջ ուշադրության են արժանի գրողի մեծ մորը՝ Նանիին նվիրված պատմվածքները: Յեղասպանությունը վերապրած մեծ մոր զարհուրելի հուշերը խաթարեցին Ալիշանի մանկությունը, երբ նա դեռ ինը տարեկան էր: “Այդ օրը եղևը կորցրեց իր անմեղությունը... Յեղասպանությունը մտավ իմ սրտի և ուղեղի մեջ: Հորդեց արյանս մեջ և պատեց հոգիս”, – գրում է Ալիշանը: “Նանիիս մեռելները իմն են հիմա, նրանք քայլում, ուտում և քնում են ինձ հետ¹⁶: Սփյուռքագետ Խ. Թոլոլյանի դիտարկմամբ, “Յեղասպանություն վերապրածների երկրորդ և երրորդ սերունդը, բավարար չտիրապետելով հայերենին, հասու չէր նախորդ սերունդների թողած գրական ժառանգությանը, այդ պատճառով տատիկների և պապիկների կոտրված անզլերենով փոխանցված բանավոր հուշերը կարևոր էին նրանց համար: Յեղասպանության տրավմատիկ հուշերը և ներգաղթյալ լինելու վնասված իրողությունը փոխանցվում էին երիտասարդ սերնդին բանավոր պատմությունների միջոցով¹⁷:

Շարունակելով Նանիի ողբերգության թեման՝ Ալիշանը գրում է. “Նանին մահացավ Լոնդոնի մի հիվանդանոցում, նա մտավ մի փոքրիկ գերեզման, շատ փոքր Նանիի բանդավախ հոգու համար ... Մտածեցի՝ իր մահով կյանքիս այս գլուխը փակվեց, բայց ավելի չէի կարող սխալված լինել: Դրանից հետո էր, որ Յեղասպանությունը սկսեց իշխել իմ գրությանը”: Գրականագետ Մ. Հրոնի դիտարկմամբ, “Իրապես, ցավը կարող է հաղորդակցվել լեզվի միջոցով, մասնավորապես, երբ բնորոշում ենք ցավի նման արտահայտումը որպես “թարգմանություն¹⁸: Գրական տեքստը նույնպես լեզու է, որով կարելի է թարգմանել ցավը:

Ալիշանի արձակում մշտապես առկա են Դրախտի և Դժոխքի այգիները: Իրենց մետաֆորիկ ներկայությամբ այս այգիները խորհրդանշում են ներկայի և փոխակերպված անցյալի պատկերները, որոնց մեջ ապրում էր մեծ մայրը՝ Նանին: Սակայն մի օր Ալիշանի դրախտը կորցրեց իր անմեղությունը: “Ալիշանը երբեք չկարողացավ շրջանցել կամ երբեք չփորձեց շրջանցել տատիկի ող-

¹⁵ S. K. Theriault. Rethinking Arshile Gorky. Pennsylvania, 2009, pp. 26–27.

¹⁶ Լ. Ալիշան. նշվ. աշխ., էջ 128–129:

¹⁷ Kh. Tololyan. Armenian American Literature.– “New Immigrant Literatures in the United States: A Sourcebook of Our Multicultural Literary Heritage”, Westport, London, 1996, p. 26.

¹⁸ M. Hron. Translating Pain: Immigrant Suffering in Literature and Culture, Toronto, 2009, pp. 36–37.

բերգությունը, – գրում է Ռ. Փիրումյանը, մեջբերելով Ալիշանի խոսքերը. – “Ես ցանկանում եմ ականատեսը լինել այդ ողբերգությանը, որն իր ավարտին հասավ Լոնդոնի հիվանդանոցային սենյակում 1978 թ., որտեղ Նանին-տատիկը տեսավ թուրք հեծյալին իր մահճակալի շուրջը մինչև մահանալը: Սակայն ես հանդիսատեսը չեմ, ես խճճված կերպարն եմ այդ ներկայացման մեջ, ով այլևս երբեք, երբեք, երբեք չի հասնի իր հավասարակշռությանը”¹⁹: “Այն, ինչ որդին ցանկանում է մոռանալ, թողը ցանկանում է հիշել”²⁰:

Ալիշանի արձակում մեծ մայրը ամենախորհրդավոր ու ողբերգական էակն է, նա մշտապես ներկա է գրողի գրական մտորումներում, որպես տեսանելի կամուրջ, իր հայկական ինքնության, պատմական հայրենիքի, նրա ողբերգական անցյալի ու ներկայի միջև: Նանին մերթ կենդանի է ու իրական, մերթ հայտնվում է որպես զատիկ կամ լուսնի շող, որը գիշերներին կտուրից գլորվում և սողում է թոռան մահճակալի տակ: Նանիի ու թոռան սերը երբեմն փոխակերպվում է ծիսական կտավի, ինչպես, օրինակ՝ Ա. Գորկու “Նկարիչն ու իր մայրը” կամ Միքելանջելոյի “Պիետա” կտավներն են՝ իրենց ողբերգական մեկնությամբ:

Նանիի և թոռան հոգևոր միասնության թեման իր շարունակությունն է գտնում Ալիշանի “Տիրուհին և պարսկական գորգը” պատմվածքում: Գորգը երկրաչափական և ֆիզիկական այն տարածությունն էր, որի վրա միահյուսված էին գրողի հոգևոր ու իրական երեք աշխարհները՝ Հայաստան, Իրան, Ամերիկա: Նանիի դառնաձին պատմությունները թոռան համար հյուսել էին մի կենսաթաղանթ, որը մինչև մահը իր մեջ պահեց գրողին:

Նանին “փոխակերպվեց” Չատիկի: Տասներեք տարի Չատիկն ապրեց իրանական գորգի վրա: “Երբ պետք է որ գորգը մաքրեմ, Նանիին դնում եմ ուսիս, այնքան որ իր դժոխքը քիչ-ինչ փոշեզերծվի ...”²¹: Նանին որոշեց ապրել պարսկական գորգի վրա՝ թոռան ամերիկյան իրականության մեջ: “Միրելիս, մահը երջանկություն է ինձ համար ... Կարո՞ղ եմ Չատիկի վերածվել և սուսիկ-փուսիկ ապրել պարսկական գորգիդ վրա”²²: Թողը պատասխանում է. “Անշուշտ, Նանի, ինչ որ կամենաս, բայց ինչու՞ թուրքմենական այս հասարակ գորգն ընտրեցիր”. “Դա իմ Դժոխքի Այգին է”, – ասաց նա, – ուր կտառապեմ վաթսուն տարի առաջ աշխարհը վերջանալուց հետո ապրելու մեղքն իմ”²³:

¹⁹ R. Perroomian. The Diasporan Armenian Literature, Entering the Second Century of the Continuing Effects of the Genocide, – “AIEA Conference (Draft, August 9–12)”, 2017, Oxford, pp. 21–22.

²⁰ Նույն տեղում, էջ 2–3:

²¹ Լ. Ալիշան. նշվ. աշխ., էջ 120:

²² Նույն տեղում, էջ 120:

²³ Նույն տեղում:

“Պարսկական այգին գորգ է, – գրում է ֆրանսիացի Մ. Ֆուկոն, – որի մեջ ողջ աշխարհը սահմանվում է իր սիմվոլիկ բացարձակությամբ, և գորգը ինքնին այգի է, որը կարող է շարժվել ողջ տիեզերքով”²⁴: Սակայն հարկ է ընդգծել, որ “Տիրուհին և պարսկական գորգը” պատմվածքում Ալիշանը վերափոխում է պարսկական այգի-գորգերի պատմական, իմաստային սահմանումը: Ալիշանի պատմվածքում Դրախտը Նոր Ջուղայի հայրական մեծ մոր տասնիններորդ դարի մրգաստանով ու խաղողի այգով ապարանքն էր, որն Ալիշանը կոչեց “Եդեմական այգի”²⁵: Նա կորցրեց իր Ամիրանը՝ Դրախտի այգին, երբ դեռ ինը տարեկան էր: Նանին իր Ամիրանի՝ Եդեմական այգու համար մշակութային օտարական էր, ուստի ընտրեց նոր բնակատեղի՝ Դժոխքի այգին:

“Տիրուհին և պարսկական գորգը” պատմվածքում այգու փոխակերպումը դրախտից դժոխքի հատկանշում էր Ամիրանի ավարտը, որի մեջ ամփոփված էին հայրական տունը և Ջուղայի պարտեզները: Հոգեպարար հանգստի վայրը և ներքին ներդաշնակությունը մշտապես պատկերվում են որպես այգի՝ երկրային դրախտ: Այգին միջնադարյան հայեցակարգում մի վայր էր, որտեղ հոգին պետք է ընթերցեր ամենախոր հոգևոր դասերը: Պարսկական այգին նախագծված էր ոչ միայն դրախտի վերիմաստավորմամբ, այլև տիեզերքի վերստեղծմամբ: Նշենք, որ իսլամական այգի-գորգերը նույնպես ստեղծված են նույն սիմվոլիկ կանոնով, որպես իրանական այգիներ, որտեղ նշմարվում է տեսանելիի անտեսանելի գոյությունը²⁶:

Ամերիկյան նոր տան մեջ անցյալի պատկերները վերածվում են պատերին ամրացված շրջանակված լուսանկարների, որոնք իրենց մոզական ուժով վտարանդի գրողին հետ են կանչում դեպի տուն, այն տունը, ”որի թեք տանիքին դեռ չէր իջել ծեր արծիվը”, այն տունը, “որը դեռ ողջ էր”²⁷: “Աշխարհը և տունը” էսսեում մշակութաբան Թ. Բհաբհան, օգտագործելով Ջ. Ֆրեյդի “Das unheimliche”՝ “անհայրենիք” լինելու հայեցակարգը, հատկանշում է տան և պատկանելության հետարդիական այն հասկացությունը, ըստ որի՝ տուն ունենալով դառնում էս անտուն, և տունն ու աշխարհը զատող սահմանը մնում է խճճված²⁸:

Մասամբ ինքնակենսագրական հենք ունեցող “Ազատ անկում” պատմվածքների ընտրանին ամփոփում է մշակութային երեք տարբեր ինքնությունների

²⁴ M. Foucault. “Of Other Spaces”.– “Architecture /Mouvement/ Continuite., (“Des Espace Autres”, March 1967, tran. J. Miskowiec), October, № 5, 1984, p. 6.

²⁵ Լ. Ալիշան. նշվ. աշխ., էջ 124:

²⁶ P. R. Harrison. Gardens: An Essay on the Human Condition, Chicago, 2008, p. 273.

²⁷ Լ. Ալիշան. նշվ. աշխ., էջ 132:

²⁸ T. Bhabha. The World and the Home.– “Social Text”, № 31/32, Third World and Post-colonial Issues (1992), Duke University Press, pp. 141–150.

կրող, հայ-ամերիկյան գրականության վառ ներկայացուցիչ Լեոնարդո Ալիշանի կյանքի ճակատագրական երթուղիները՝ Իրանից մինչև Ամերիկա, որտեղ անցյալն առավել արթուն էր, քան ներկան: «Իմ ներկան՝ դա օտարն է, անցյալն է, տունը, թեև կորուսյալ տունը՝ կորած քաղաքում, կորած ժամանակների մշուշի մեջ»²⁹:

Անփոփելով՝ նշենք, որ իրանահայ գրող Լ. Ալիշանի ստեղծագործությունները կարևոր տեղ են զբաղեցնում հայկական սփյուռքի արդի գրականության մեջ, որոնք անհատի, ազգի պատմական հիշողության գեղարվեստական վկայություններ են:

ПРОЗА ЛЕОНАРДО АЛИШАНА

ЛИЛИТ САФРАСТЯН

Резюме

Ключевые слова: Диаспора, литература, Иран, Геноцид, мец майр, память, Америка, сады Рая и Ада, ковер, изгнание, ностальгия, нация.

Профессор университета Юты, один из известных авторов современной литературы армянской Диаспоры Леонардо Алишан (Нардо), родился и вырос в Тегеране. Алишан – носитель трех культурных идентичностей: армянской, персидской и американской, многоаспектный характер которых ярко отражается в его произведениях.

В сборнике его рассказов «Свободное падение», изданном после смерти автора, отдельное место занимает тема Геноцида армян 1915 года. Главной героиней этих рассказов является бабушка писателя Гаяне (мец майр), которая пережила ужасы Геноцида. Ее образ является связующим звеном между прошлым и настоящим, в котором живет автор. Переехав и поселившись в Америке, Алишан остался привязанным к своему прошлому, которое предстает в сборнике в образе дома его детства в Новой Джуге.

Произведения Л. Алишана играют важную роль в современной литературе армянской Диаспоры.

²⁹ S. Rushdie. Imaginary Homlands: Essays and Criticism 1981–1991. London, 1992, pp. 20–21.

THE PROSE OF LEONARDO ALISHAN

LILIT SAFRASTYAN

S u m m a r y

Key words: Diaspora, literature, Iran, Genocide, grandmother, memory, America, the gardens of Eden and Hell, rug, exile, nostalgia, nation.

Professor of the University of Utah Leonardo Alishan (Nardo) – one of the prominent writers of modern Armenian Diasporic literature was born and grew up in Tehran. Author's Armenian, Persian and American cultural identities were vividly expressed in his poetry and prose works.

Alishan's collection of short stories "Free Fall" was published posthumously. In these stories the topic of the 1915 Armenian Genocide has an important role, in which the character of his beloved grandmother Gayane, who survived the horrors of genocide is vividly expressed.

Her image is a link between the past and the present, in which the author lives. Having moved and settled in America, Alishan remained attached to his past, which he presented in his collection of short stories as the image of his childhood home in New Julfa.

The compositions of Leonardo Alishan play significant role in modern Armenian Diasporic literature.